

MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO MÔ HÌNH CÂU LẠC BỘ “EM YÊU LỊCH SỬ” NHẪM GẮN KẾT BẢO TÀNG VÀ NHÀ TRƯỜNG

*Nguyễn Kim Thành**

Mô hình Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” hoạt động được gần 8 năm, đã thực hiện hơn 100 buổi tại rất nhiều tỉnh, thành phố trong cả nước. Tuy nhiên, cần tiếp tục đổi mới, phát triển và mở rộng hơn nữa để sân chơi này không chỉ đến với các em học sinh phổ thông (Tiểu học, Trung học cơ sở, Trung học phổ thông), mà còn thu hút sinh viên các trường đại học, cao đẳng trên phạm vi toàn quốc.

Trong nhiều năm qua, nhờ sự kết hợp tích cực giữa cán bộ Phòng Giáo dục - Công chúng (Bảo tàng Lịch sử Quốc gia) và giáo viên dạy bộ môn lịch sử có kinh nghiệm, nhiệt tình, tâm huyết tại các nhà trường. Hai bên đã cùng nhau xây dựng nội dung hoạt động cho Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”, “*Giờ học lịch sử*” với nhiều hình thức phong phú. Đây là các hoạt động được tổ chức theo định kỳ hoặc nhân các ngày lễ lớn, các sự kiện lịch sử quan trọng của đất nước. Nội dung sinh hoạt luôn “bám sát” chương trình sách giáo khoa các em đang học và hệ thống trưng bày tại bảo tàng. Các buổi sinh hoạt diễn ra khá công phu, từ xây dựng kế hoạch, hoạt động chơi mang tính trí tuệ (bộ câu hỏi), thể chất (mang tính vận động) đến ý tưởng thể hiện đều nghiên cứu kỹ lưỡng, nhằm mang tới cho các em một chương trình phù hợp, tốt nhất. Học sinh đến với Câu lạc bộ không chỉ tham quan, học tập mà còn được trải nghiệm, giao lưu với nhân chứng lịch sử, hình thức này đã tạo sự hứng thú, hấp dẫn, cuốn hút các em. Những buổi sinh hoạt Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”, “*Giờ học lịch sử*” đã thực sự trở thành cầu nối, khuyến khích một số lượng lớn giáo viên và học sinh đến với bảo tàng. Đây là hình thức “học mà chơi - chơi mà học” nên đã mang lại hiệu quả cao trong học tập cho học sinh. Hơn nữa, quá trình tham quan có trọng tâm đã tạo cho các em sự chú ý lắng nghe, ghi nhớ, hiểu sâu sắc hơn những mốc lịch sử quan trọng, các sự kiện, hiện vật tiêu biểu... từ đó giúp các em có ý thức tìm tòi, sáng tạo muốn hiểu sâu, biết rộng về những hiện vật đang trưng bày trong bảo tàng.

* *Ths. Nguyễn cán bộ Phòng Giáo dục - Công chúng, Bảo tàng Lịch sử Quốc gia*

Tuy nhiên, để nâng cao hiệu quả hoạt động của mô hình Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử”, chúng tôi đề xuất một số giải pháp sau đây:

1. Phối hợp với các cơ sở giáo dục, đào tạo

Đối tượng tham quan bảo tàng rất đa dạng, ai cũng có quyền tham quan bảo tàng. Tuy nhiên trong đó, đối tượng học sinh - sinh viên là tiềm năng và rất quan trọng. Trên thực tế, học sinh - sinh viên đến bảo tàng chưa thực sự thấy đây là nhu cầu, nên chưa tự giác học tập, tìm hiểu, nghiên cứu, bổ sung kiến thức cho bản thân. Bởi vậy, để học sinh - sinh viên đến với bảo tàng nhiều hơn, tự giác hơn thì cần “tập” cho các em có thói quen “thích” tham quan bảo tàng. Mà muốn đạt được điều đó thì vai trò của nhà trường là đặc biệt quan trọng và các thành phần sau đây nắm vai trò then chốt:

- Hiệu trưởng (Ban Giám hiệu);
- Giáo viên chủ nhiệm lớp;
- Giáo viên dạy bộ môn Lịch sử;
- Tổ chức Đoàn - Đội (Bí thư Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Tổng phụ trách

Đội của nhà trường).

Trong các yếu tố trên, vai trò của Hiệu trưởng là quan trọng nhất, mang tính quyết định.

Nếu những “đối tượng” này nhận thức được tầm quan trọng và những điều rất có lợi cho học sinh trường mình tham quan Bảo tàng thường xuyên, được đến Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử” thì họ sẽ tạo điều kiện về thời gian, vật chất, vận động bằng nhiều hình

thức phù hợp để học sinh của mình được tham gia. Còn ngược lại, nếu nhận thức không đầy đủ, coi đây là “gánh nặng”, là sự “vẽ vờ không cần thiết” thì sẽ không thể tạo ra được nếp văn hóa đến Bảo tàng, cũng như không thành lập Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử” tại trường mình và vẫn để cho môn học này ở trạng thái nhàm chán, khô khan; học sinh không hứng thú hay nói cách khác là học đối phó với môn Lịch sử, thì đây cũng là điều dễ hiểu...

Tuy nhiên, muốn thuyết phục, tạo niềm tin cho từng nhà trường thì trước hết mỗi cán bộ bảo tàng phải yêu nghề, có tâm huyết, tìm tòi, chủ động đến từng trường học. Ích lợi thì rất lớn nhưng không phải dễ thuyết phục được các trường “ôm việc”, bởi họ còn rất nhiều

*Hoạt động chơi Lờn vàng qua những lá thư
tại BT Tôn Đức Thắng, Tp. Hồ Chí Minh, tháng 4/2014*

việc phải làm. Do đó, cần đến sự thuyết phục của cán bộ bảo tàng, kể cả rất cần phải “đeo bám” từng trường học một.

2. Đa dạng hóa các hoạt động gắn kết giữa bảo tàng và cơ sở giáo dục

2.1. Tạo thói quen cho học sinh, tổ chức tham quan bảo tàng định kỳ

Cho đến nay, ở nhiều nơi, ngay cả đô thị lớn, như Thủ đô Hà Nội thì việc học sinh tự giác đi tham quan bảo tàng là rất hiếm hoi. Như trên đã nói, việc này có lỗi từ các bậc cha mẹ, từ nhà trường đã không thường xuyên tạo “thói quen” cho con em mình, cho học sinh đến với bảo tàng.

Để làm tốt việc này, theo chúng tôi nên lưu ý một số vấn đề:

Học sinh Trường THCS Đồng Khởi đã phối hợp khéo léo, thông minh theo một trò chơi của Cầu lạc bộ

- *Trong gia đình*: Ông bà, cha mẹ cần dạy cho con cháu biết giá trị tinh thần của mỗi người được thụ hưởng thông qua việc tham quan bảo tàng. Phụ huynh nên đưa con em vào bảo tàng một cách thường xuyên, định kỳ và hướng dẫn cho lớp trẻ cách tiếp cận với những gì được trưng bày một cách tự nhiên, không vội vã, “nhồi nhét”, mà cần hướng dẫn các em tham quan, ghi nhận từng phần trong bảo tàng. Hàng tháng, nên đưa trẻ đến bảo tàng, có thể là những bảo tàng khác nhau, như tháng này thì Bảo tàng Lịch sử Quốc gia, tháng sau Bảo tàng Dân tộc học, sau nữa là Bảo tàng Phụ nữ... Điều đó sẽ giúp cho các em không cảm thấy nhàm chán, gò bó, dần hình thành thói quen tự đến bảo tàng.

- *Nhà trường*: Khi đã nhận thức đúng hiệu quả về việc tiếp thu kiến thức, trải nghiệm từ bảo tàng, các trường học cần có lịch cụ thể đưa học sinh tới tham quan, học tập. Có thể là lịch cố định theo từng tháng, học kỳ hoặc cũng có thể tham quan theo chuyên đề gắn với nội dung chương trình học, thi môn lịch sử.

2.2. Mời diễn giả thuyết trình, nói chuyện chuyên đề cho học sinh

Để học sinh hiểu, yêu thích và học tập đạt kết quả cao môn lịch sử thì trong nhà trường, vai trò giáo viên rất quan trọng, đó là giúp các em chủ động, tìm tòi khám phá, chia sẻ và trải nghiệm.

Khi nhà trường đã có Câu lạc bộ “Em yêu Lịch sử” thì hoàn toàn có thể liên hệ mời diễn giả (nhân chứng lịch sử) đến nói chuyện về các chuyên đề, chủ đề mang tính thời sự, giao lưu với học sinh. Hình thức truyền đạt trực tiếp từ diễn giả đến người nghe sẽ làm cho lịch sử trở nên sống động, cuốn hút các em vào dòng chảy của các sự kiện và từ đó hiểu

nguồn cội của những nhân vật lịch sử. Trong lúc sách giáo khoa giới thiệu rất nhiều nhân vật, sự kiện với những con số dài, làm các em khó nhớ, nội dung của mỗi bài, giai đoạn lại tóm lược sơ sài, dẫn đến học sinh không hiểu tận tường hay nói cách khác, các em khó hiểu, chán và không yêu môn lịch sử. Bởi vậy, việc tổ chức mời diễn giả đến nói chuyện với học sinh sẽ mở ra một chân trời mới, giúp các em thấy tự mình cần tìm hiểu về lịch sử như một nhu cầu tự thân.

2.3. Chủ động giới thiệu các chuyên đề tại cơ sở giáo dục

Cán bộ bảo tàng phải có trách nhiệm tuyên truyền, thuyết phục từng cơ sở giáo dục để họ cùng chung nhận thức về lịch sử, về vai trò của bảo tàng trong việc giáo dục, hình thành nhân cách con người và cụ thể là việc nâng cao chất lượng môn lịch sử trong nhà trường phổ thông.

Cán bộ bảo tàng cần liên hệ, phối hợp với từng trường để thành lập Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”, thông qua đó chủ động giới thiệu các trung

bày chuyên đề hiện có, sắp có trong bảo tàng với từng trường học và cũng tìm hiểu xem các nhà trường cần những vấn đề gì cho học sinh?

Như vậy, “hai bên” cùng chủ động tìm gặp nhau và có chung mục đích, chắc chắn hiệu quả công việc sẽ được nâng cao.

2.4. “Chuyển giao công nghệ” tổ chức Câu lạc bộ “*Em yêu Lịch sử*” cho từng trường học

Thời gian qua, tuy chưa đủ dài, nhưng mô hình Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” đã khẳng định được sự cần thiết cũng như hiệu quả hoạt động tại các trường, địa phương. Các trường học đã từng tham gia Câu lạc bộ đều ghi nhận tính thiết thực, hiệu quả cũng như sự hấp dẫn của chương trình. Họ đánh giá đây là một hình thức học ngoại khóa rất bổ ích.

Tuy thế, nhưng không phải trường nào cũng biết cách thành lập Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”. Trong trường hợp họ chưa biết cách xây dựng cũng như vận hành hoạt động của mô hình này ra sao ? sức sống của nó có bền lâu không? liên hệ ở đâu để phối hợp hoạt động? thì vai trò của cán bộ bảo tàng trong việc hướng dẫn các nhà trường thành lập Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” là rất quan trọng. Đây được xem như một sự “chuyển giao công nghệ” tới các nhà trường. Việc thành lập câu lạc bộ không khó, chỉ cần có sự ủng hộ của ban giám hiệu; nhưng vận hành ra sao ? nội dung hoạt động thế nào ? sinh hoạt của từng trường và thậm chí sự liên kết với bảo tàng ? hiệu quả cũng như tạo sức sống cho nó lại là điều không

Trao giải cho học sinh đạt giải thưởng

hệ đơn giản. Về vấn đề này, cán bộ chuyên trách của bảo tàng ngoài việc thuyết phục lãnh đạo nhà trường thành lập câu lạc bộ, còn phải giúp nhà trường xây dựng nội dung, hình thức, cách thức vận hành câu lạc bộ. Sự “chuyên giao công nghệ” này hoàn toàn từ phía bảo tàng, nếu làm không tốt, đưa cho nhà trường những sản phẩm sinh hoạt cũ, đơn giản, nghèo nàn thì sẽ không nhận được sự đồng tình hưởng ứng, cũng như không thể duy trì hoạt động lâu dài câu lạc bộ được.

3. Sự chủ động của bảo tàng

3.1. Lập trang web “Em yêu lịch sử”, giới thiệu với hệ thống trường học

Với nhà trường, công nghệ thông tin được đưa vào giảng dạy, số học sinh biết truy cập Internet rất lớn, kể cả bậc Tiểu học. Do đó, tận dụng lợi thế của công nghệ thông tin khi lập trang web trên mạng Internet cần được quan tâm hàng đầu.

Ở đây, chúng tôi nói đến trang web “Em yêu lịch sử”. Trang web này trước tiên phải được thành lập ở Bảo tàng, có sự đầu tư thích đáng, cập nhật thường xuyên để đáp ứng nhu cầu thông tin của học sinh phổ thông các cấp và cả sinh viên. Tránh tình trạng một số nơi cũng lập các website cho có, nhưng rồi chỉ vận hành lấy lệ, nên người truy cập không hào hứng, dần đi vào quên lãng. Tiếp đó, cán bộ bảo tàng cần có lộ trình thuyết phục, phối hợp, hướng dẫn cho từng trường lập trang web “Em yêu lịch sử” của riêng mình. Các trang web đó sẽ được kết nối qua đường link của các trường, đến với bảo tàng, hình thành một “mặt trận” thống nhất, quy tụ những người yêu sử học. Khi số lượng các trang web nhiều lên sẽ bổ sung cho nhau về thông tin, từ đó sẽ hoàn thiện dần, thu hút người truy cập. Vào trang web này, có thể kết nối trực tuyến với nhau, cùng trao đổi ý kiến, suy nghĩ về một vấn đề nào đó, tạo ra sức sống cho Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử” trong xu hướng công nghệ để ngày càng phát triển.

3.2. Tổ chức các cuộc thi định kỳ (theo học kỳ) cho học sinh, thông qua trang web, có giải thưởng

Với học sinh, tuổi trẻ, việc tham gia các trò chơi lịch sử luôn có sức hấp dẫn. Do đó, Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử” không nên dừng ở mức tổ chức sinh hoạt cho từng trường riêng biệt, mà cần tổ chức các cuộc thi định kỳ theo từng học kỳ liên trường. Như vậy, sẽ kích thích được ý thức vươn lên của học sinh, đó là sự cọ sát, không sợ áp lực và chính các em không cảm thấy mình quá “chuyên nghiệp” hoặc phải đạt được trình độ nào đó mới dám đi thi.

Cách tổ chức thi tốt nhất cho học sinh là qua website của bảo tàng, có nghĩa là bảo tàng đứng ra làm đầu mối, chuẩn bị câu hỏi, tổ chức chấm, tổ chức trao giải. Các Câu lạc bộ “Em yêu lịch sử” của từng trường chịu trách nhiệm vận động, hướng dẫn học sinh tham gia và họ có thể lựa chọn trong số các em tham gia câu lạc bộ của trường mình để tìm những bạn có năng lực, bồi dưỡng tham gia cuộc thi.

Phần thưởng dành cho những học sinh đoạt giải trong cuộc thi sẽ là những món quà nhỏ, không nặng về yếu tố kinh tế, nhưng cần phải có, để động viên các em tham gia nhiều hơn, chú tâm hơn.

Một điều cần lưu ý, theo chúng tôi, để các cuộc thi định kỳ thiết thực, thu hút được nhiều học sinh tham gia thì các câu hỏi không nhất thiết phải ra theo kiểu “đánh đố”, mà là kiến thức phổ thông. Đồng thời, các câu hỏi cũng nên gắn với nội dung, chương trình sách giáo khoa trong chương trình học; bên cạnh đó, có những câu hỏi mở gắn với những sự kiện đang được xã hội quan tâm.

3.3. Tuyên dương những học sinh đạt giải trên các phương tiện thông tin đại chúng

Việc website của bảo tàng và từng trường lưu tên những học sinh tham gia, nhất là những em được giải là việc làm cần thiết và để phong trào sôi nổi, thu hút đông đảo học sinh tham gia thì các cuộc thi định kỳ cần phải được tổng kết và tuyên truyền trên phương tiện thông tin đại chúng. Điều đó sẽ là nguồn động viên khích lệ học sinh cũng như giáo viên dạy lịch sử ở các trường có học sinh đạt giải. Cụ thể như các em sẽ tự hào, nhà trường vinh dự, cha mẹ hãnh diện.

Muốn thế, từ phía bảo tàng, bộ phận quan hệ công chúng không chỉ hoạt động theo nghĩa hẹp mà còn phải nhận trách nhiệm liên hệ, phối hợp, tìm sự ủng hộ từ giới truyền thông. Theo chúng tôi, trước hết đó là hệ thống các kênh truyền hình, các tờ báo gần gũi với giới trẻ, cụ thể là học sinh - sinh viên. Hoạt động, kết quả của cuộc thi này được truyền tải trên các phương tiện thông tin và mức độ lan tỏa sẽ lớn. Đây là một biện pháp bảo đảm cho hoạt động sôi nổi, bền vững của các Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”.

3.4. Dành phòng giới thiệu riêng cho học sinh khi đến tham quan, sinh hoạt Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” tại bảo tàng

Nếu muốn học sinh đến với bảo tàng thường xuyên, nhiều hơn (ở đây là đến tham quan tập thể, theo lớp, khối, hoặc trường) thì cần thiết phải tạo ra một không gian, nơi “hoạt động” nhất định để “cộng đồng” này có chỗ sinh hoạt, được thuyết minh riêng theo chuyên đề, vấn đề mà họ cần tìm hiểu. Chỉ có như vậy mới tăng tính hiệu quả của mỗi đợt các em đến tham quan, học tập theo kế hoạch của nhà trường. Nếu chỉ có giảm giá vé (thậm chí miễn hoàn toàn) trong khi chính các thầy cô giáo hướng dẫn, các em học sinh chưa hoặc không nhận thấy lợi ích thiết thực, thì phong trào sẽ khó duy trì.

3.5. Tổ chức mạng lưới cộng tác viên của bảo tàng tại trường học

Chủ trương xây dựng đội ngũ cộng tác viên tới các nhà trường sẽ là “cánh tay nối dài” của bảo tàng, không chỉ việc thành lập các Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” mà còn là người tổ chức cho học sinh đến tham quan thường kỳ tại bảo tàng.

Như trên đã nói, với việc hình thành Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” cũng như tổ chức tham quan bảo tàng cho học sinh ở mỗi trường học, phần lớn dựa vào ý thức của nhà trường. Trong đó, vai trò của Hiệu trưởng mang tính quyết định. Tiếp là vai trò của giáo viên chủ nhiệm, giáo viên dạy môn lịch sử, Bí thư Đoàn Thanh niên, Tổng phụ trách Đội. Những đối tượng này đều có thể trở thành cộng tác viên của bảo tàng. Tuy nhiên, trong từng trường hợp cụ thể, không nhất thiết phải đầy đủ thành phần như vậy. Theo chúng tôi, sau khi đã thống nhất chủ trương với Hiệu trưởng, có thể chọn làm cộng tác viên với Tổng phụ trách Đội (khối Tiểu học, Trung học Cơ sở), Bí thư Đoàn (khối Trung học Phổ thông, sinh viên). Họ

sẽ là người trao đổi trực tiếp với giáo viên dạy sử của từng khối, với giáo viên chủ nhiệm, rồi báo cáo, xin ý kiến, đề xuất, lên lịch tham quan bảo tàng, phục vụ cho Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*” cũng như toàn thể học sinh của trường mình.

Đề duy trì được mạng lưới cộng tác viên này, cán bộ bảo tàng phải thường xuyên liên hệ, động viên, phối hợp tháo gỡ vướng mắc lúc cần thiết và cũng cần có những món quà như giấy khen để kịp thời động viên khi sự phối hợp của họ có hiệu quả.

3.6. Tổ chức giao lưu của chủ nhiệm các Câu lạc bộ “*Em yêu lịch sử*”

Muốn Câu lạc bộ “*Em yêu Lịch sử*” được duy trì thường xuyên, ổn định và hiệu quả, mỗi trường nên có một người chuyên trách gọi là chủ nhiệm câu lạc bộ. Tuy nhiên, từ trước tới nay, lực lượng này hầu như chưa có liên hệ với nhau. Chính vì thế, họ cũng không biết hoạt động của câu lạc bộ trường khác ra sao, cũng chưa học tập được kinh nghiệm, chưa tạo được mối liên kết giữa những người trong cùng một công việc.

Theo chúng tôi, chủ nhiệm Câu lạc bộ “*Em yêu Lịch sử*” ở từng trường phải được coi là nhân vật quan trọng khi muốn duy trì mô hình hữu ích này. Không nên chỉ giới hạn liên hệ của họ với cán bộ bảo tàng hoặc ban giám hiệu nhà trường mà bảo tàng cần có hình thức đứng ra làm đầu mối mời họ giao lưu chung. Sự giao lưu này có thể diễn ra một năm một lần vào dịp kết thúc năm học, tại bảo tàng hoặc một trường học nào đó (có sự đăng cai). Cũng có thể giao lưu thông qua việc Câu lạc bộ “*Em yêu Lịch sử*” của một trường học cụ thể khi đưa học sinh đến tham quan, sinh hoạt chuyên đề tại bảo tàng. Lúc đó, cán bộ bảo tàng sẽ là người đứng ra liên hệ, kết nối, mời chủ nhiệm các câu lạc bộ cùng tham dự.

Để mô hình Câu lạc bộ “*Em yêu Lịch sử*” hoạt động có chiều sâu; tạo việc hình thành thói quen tham quan, tìm hiểu, học tập ở bảo tàng của học sinh được tốt... thì cán bộ làm công tác giáo dục cần có niềm say mê công việc, sáng tạo, không ngại khó khăn trong việc kết hợp với nhà trường, tìm kiếm những hình thức phối hợp, giao lưu để cùng phát triển.

SOME METHODS TO IMPROVE THE CLUB I LOVE HISTORY CONNECTING MUSEUMS TO SCHOOLS

Nguyễn Kim Thành

The club I Love History has been active for around 8 years with more than 100 seminars in different provinces and cities in the country. However, it is necessary to be innovated, developed and expanded more and more, involving college and university students.

In this paper, the authors, therefore, likes to propose some methods to improve this interesting club. The methods are following:

- (1) Cooperating with educational and training organizations;
- (2) Diversifying cooperative activities between the museum and schools;
- (3) Developing a specific website for the club, through which the history contests will be organized periodically. Besides, highlighting the awarded students on the different media is necessary...